AEZ301 Hayat Bilgisi Öğretimi

Hayat Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Stratejiler, Yöntemler ve Teknikler

Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Demir

Siirt Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü

Dersin İşlenişi

Öğretim Stratejileri

1. Sunuş Yoluyla Öğretim Stratejisi
2. Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisi
3. Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisi

Öğretim Yöntemleri

1. Tam Öğrenme
2. Probleme Dayalı Öğrenme
3. Proje Tabanlı Öğrenme
4. Beyin Temelli Öğrenme
5. Yaparak Yaşayarak Öğrenme
6. Etkin Öğrenme

Öğretim Teknikleri

1. Anlatım
2. Tartışma
3. İşbirlikli Öğrenme
4. Örnek Olay
5. Gösterip Yaptırma
6. Beyin Fırtınası
7. Drama
8. Benzetişim (Anoloji)

Giriş

- Ne işe yarar?
- Neden farklı strateji, yöntem ve teknikler?
- Strateji, yöntem ve tekniklerin;

1. Üstünlükleri,
2. Sınırlılıkları,
3. Nasıl kullanılabilirler?

Öğretim Stratejileri

Öğretim nasıl gerçekleştirilecek?

Öğretim stratejisi, bir dersin amacına ulaşmak amacıyla hangi yöntemlerin hangi amaçlar doğrultusunda kullanılacağına karar verme aşamasıdır.

Bir ünitenin bütünündeki öğrenme çıktılarına ulaşmak için yapılan etkinliklerin tamamını kapsar

Bir sınıflandırma: Bağımsız, Dolaylı, Doğrudan, Etkileşimli, Deneysel

Bir diğer sınıflandırma: Sunuş, Buluş, Araştırma-İnceleme

Sunuş Yoluyla Öğretim Stratejisi

- David Ausubel
- Hazırbulunuşluk düzeyi önemlidir.
- Öğretmen açıklayıcı yaklaşımla bilgiyi genelden özele düzenler, sıraya koyar ve öğretir.
- Öğrenci ezberler, hatırlar, söyler ve yazar.
- Tümden gelim
- Soyuttan somuta

Sunuş Yoluyla Öğretim Stratejisi

Üstün Yanları

- Zaman açısından tasarruflu
- Aşamalı ilerlemeden dolayı neyin öğrenileceği konusunda kolaylık sağlar.
- Kullanılması kolay
- Bilişsel özelliklerin yoğun olduğu derslerde kullanılır.
- Olgu, kavram gibi bilgilerin öğretilmesinde kullanılır.

Sınırlılıkları

- Öğretmen etkin öğrenci pasif olduğundan öğrenci sıkılabilir.
- Hazırbulunuşluk dikkate alınmazsa yöntemin başarısı engellenebilir.
- Eski-yeni bilgi bağlantısı kurulmazsa öğrenci ezbere yönelebilir.

Sunuş Yoluyla Öğretim Stratejisi

Dikkat Edilecek Hususlar

- Bilgi, kavram, ilke ve genellemeler genelden özele sunma
- Önceki bilgilerle ilişkilendirme
- Konu ile ilgili örnekler verme
- Konu ile ilgili örnekler verdirme

Daha nitelikli Bir Şekilde Uygulanabilmesi için…

- Özellikle dersin giriş aşmasında kullanılmalı
- Ön bilgilerin eksik olduğu durumlarda kullanılmamalı
- Kazanımlara yönelik motive edici içerik hazırlanmalı
- Uygun örnekler hazırlanmalı
- Eski yeni kavramlar ilişkilendirilmeli

Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisi

- Bruner
- Keşfetme, merak ve öğrenme isteği
- Öğrenme sonuç değil süreçtir.
- Öğrenen sürece katılmalı, bilgiyi keşfetmeli ve buluşlarda bulunmalı.
- Öğrenciler aktif ve tüme varım yoluyla bilgi edinir.
- Öğretmen ortam hazırlar.
- Amaç benzer olgu ve olayları ayırt etme, belli kategoriler ayırma, sınıflandırmadır.

Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisi

Üstün Yanları

- Öğrenci aktif
- Öğrenci etkin olduğundan bilgiler kalıcı olur.

Sınırlılıkları

- Öğrenci yeterli ön bilgiye sahip değilse yeni bilgilerin öğrenilmesi zorlaşmaktadır.
- Her konunun buluş yoluyla öğretilmesi zaman ve olanaklar açısından güçtür.

Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisi

Daha nitelikli bir şekilde uygulanabilmesi için…

- Öğretmen, öğrenme durumlarını düzenleyerek öğrenme için rehberlik etmelidir.
- Öğretmen konuyla ilgili örnekler vermelidir.
- Öğrenciler, örnekleri tanımlamalı ve önceki bilgilerle karşılaştırmalıdır.
- Öğretmen öğrencilerden örnekler vermelerini istemelidir.

Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisi

- John Dewey
- Öğrenci merak ettiğinde, ilginç bulduğunda öğrenme güdüleri harekete geçer.
- Kendi kendine öğrenme ve bağımsız düşünebilme becerilerini geliştirir.
- Amaç, öğrencinin araştırma süreçlerini kullanarak bir soruna çözüm bulmasıdır.
- Öğrenci etkin ve öğrenmenin merkezindedir. Öğretmen rehber ve yol gösterici, düzenleyici ve denetleyici.
- Üst düzey becerileri geliştirir.

Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisi

Üstün Yanları

- Öğrencinin aktif ve merkezde olması
- Öğrenci etkin olduğundan planlı programlı bir şekilde problem çözme becerisi kazandırılabilir.
- Karar verme becerisi ve araştırma yapma becerileri gelişir
- Öğrenci bilgiyi kendisi yapılandırdığından bilgi daha kalıcı olur.

Sınırlılıkları

- Zaman aldığından her konuda kullanılması zordur.
- Problem çözmek için öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyinin yeterli olması gerekir.
- Gerekli araç-gereçleri temin etmek.

Öğretim Yöntemleri

1. Tam Öğrenme
2. Probleme Dayalı Öğrenme
3. Proje Tabanlı Öğrenme
4. Beyin Temelli Öğrenme
5. Yaparak Yaşayarak Öğrenme
6. Etkin Öğrenme

Öğretim Yöntemleri

Bir konunun öğretilmesi veya belirli öğrenme çıktısının öğrencide oluşturmak için seçilen ve izlenen yol…

Öğrencilerde kazanımları oluşturmak için kullanılan en kısa yol…

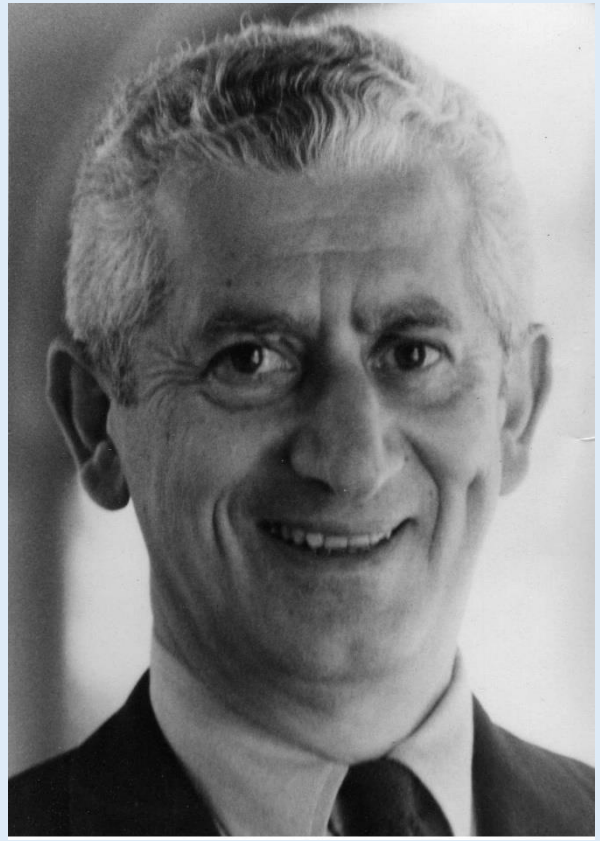
Dersi uygulamak için yapılan bir tasarım…

1. Tam Öğrenme

- Benjamin Bloom
- Olumlu öğrenme koşulları sağlanırsa belli bir bilgiyi herkes öğrenebilir.
- Öğrenmenin gerçekleşmesi için öğrencilerin özgeçmişlerinin ve öğretim hizmetlerinin eşit şartlara sahip olması gerekir.
- Öğrenmeyi etkileyen değişkenler eşitlenmeli ve farklılıklar en aza indirilmeli.

Tam öğrenme modelinin değişkenleri

- Pekiştireç
- İpucu
- Dönüt
- Düzeltme
- Etkin katılım

2. Probleme Dayalı Öğrenme

- Öğrencilerin karşılaştıkları problemleri bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak çözmeleri esastır.
- Bilgiler öğrenci tarafından elde edilmektedir.
- Öğrenci etkin, öğretmen rehberlik etmektedir.

Probleme dayalı öğrenme yönteminin basamakları

- Problemin farkına varma
- Problemi tanımlama ve sınıflandırma
- Bilgi toplama
- Hipotez oluşturma
- Hipotezleri sınama
- Çözüme ulaşılması

3. Proje Tabanlı Öğrenme

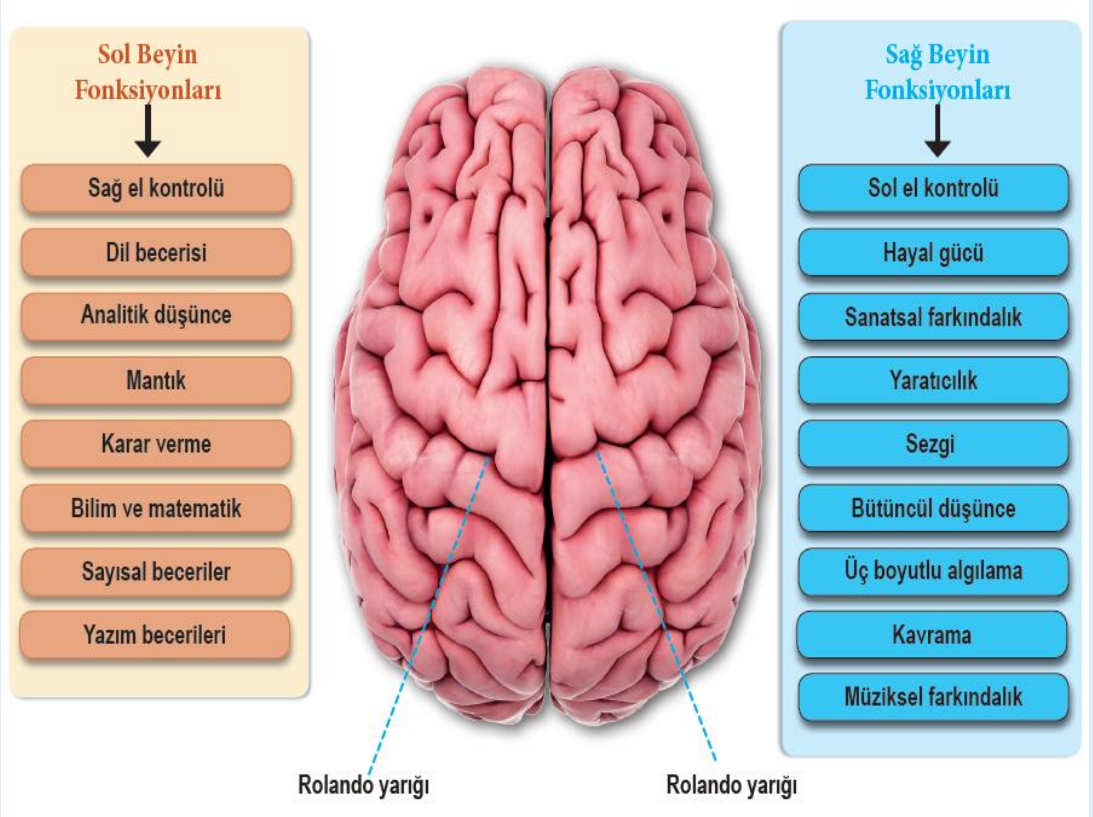
- Öğrencilerin kendi ilgi ve istekleri doğrultusunda belli bir konuyu seçerek bu konu üzerinde yaptığı çalışma.
- Öğrenci kendi bilgisini kendisi araştırarak elde eder ve oluşturur.
- Yaparak yaşayarak öğrenme temele alınır.
- Öğrenci aktif, öğretmen rehber

Proje konuları seçilerken

- Geniş içeriğe sahip bölümlerden seçilmeli.
- Konu, öğrencinin sosyal çevresinden alınmalı

4. Beyin Temelli Öğrenme

- Her öğrenci sosyal yapı, öğrenme durumu, beceri vb. yönlerden farklıdır.
- Öğrenci, beynin hangi yarım küresini etkin kullanılıyorsa o bölümle ile ilgili yetkinlikler geliştirilebilir.
- Öğretmen ortam hazırlarken iki yarım küreye dikkat etmeli.

5. Yaparak Yaşayarak Öğrenme

- Okullar öğrencileri hayata hazırlar.
- Sosyal hayatta karşılaşılan sorunlara okul ortamlarında çözümler üretilmelidir.
- Konu ve problem gerçek hayattan seçilmeli.
- Öğrenciler öğrenme sürecine aktif olarak katılır, bilgiler daha kalıcı olur.

6. Etkin Öğrenme

- Öğrenme öznel bir durumdur.
- Aktif katılım, daha iyi öğrenme ve bilginin kalıcı olmasını sağlar.
- Derse katılımın desteklenmesi
- Kendini eğitim ortamının bir parçası hissetme

Öğretim Teknikleri

- Bir öğretim yönteminin belli bir zaman içerisinde kullanılması aşamasında izlenen yol
- Öğretim teknikleri, dersin ya da konunun kazanımlarını öğrenciye kazandırmak için kullanılan etkinlikler
- Bir öğretim yönteminin özel olarak nasıl kullanılacağı hangi araç ve gereçlerle ne kadar zamanda gerçekleştirileceğinin yolunu göstermektedir.

Öğretim Teknikleri

1. Anlatım
2. Tartışma
3. İşbirlikli Öğrenme
4. Örnek Olay
5. Gösterip Yaptırma
6. Beyin Fırtınası
7. Drama
8. Benzetişim (Anoloji)

1. Anlatım

- Mevcut konunun öğretmen tarafından öğrencilere aktarılması.
- Giriş, bir konuyu bütünüyle tanıtmak ve özet yapmak amacıyla kullanılabilir.
- Öğrenciler edilgen, öğretmen merkezde
- Ucuz, esnek, geri dönüt sağlama imkanı fazla, anlatanın duygu hislerini kullanma, dinleyicilerin aktif katılımına imkan

Dikkat edilecek Hususular

- Ses tonu, jest ve mimikler, sunuş biçimi ve telaffuza dikkat edilmeli.
- Görsel materyal kullanılmalı
- Dinleyicileri motive etmek için ilginç olay, görsel ya da doküman kullanılmalı
- Konuşma hızı ayarlanmalı
- Dinleyici grubun özellikleri dikkat alınmalı.
- Anlatım uzun sürmemeli, ara sıra duraklama ve dinleyiciye söz verme
- Göz iletişimi, soru-cevap, örnekler, mizah

1. Anlatım

Üstün Yanları

- Ekonomiktir
- Her türlü konuya uygun
- Etkili anlatım gücü öğrencileri güdüler
- Esnek olduğundan her türlü sınıf ortamında kullanılabilir
- Sınıf kontrolü sağlama olanağı

Sınırlılıkları

- Öğrencilerin uzun süre pasif kalması içerikten kopmaya sebep olabilir
- Anlatıcı etkin değilse dinleyici sıkılıp derse olumsuz tutum geliştirebilir.
- Öğrenme sadece sınırlı duyu organları ile gerçekleştiğinden öğrenme zorlaşır.
- Belli içerikler merkeze alındığından öğrenci ezberleme yoluna gidebilir. Ezberlenen bilgi unutulabilir.

2. Soru cevap

- Öğretmenin önceden hazırladığı soruları yönelterek aldığı cevapları değerlendirmesidir.
- Sorular, öğrencilerin düzeyini tespit etme ve öğretimi o seviyeye göre düzenleme açısından önemlidir.
- Belli bir bilgiyi anlatmaktan çok var olan bilgileri ortaya çıkarma bu bilgiler üzerinde öğrenciyi düşündürme ve düşünce geliştirmeye katkı sağlamaktadır.

2. Soru cevap

Üstün Yanları

- Güdülemeyi sağlar
- Dikkat dağınıklığını önler.
- Öğrenmenin pekiştirilmesini sağlar.
- Öğrenci ve öğrenmenin değerlendirilmesi için dönüt verir.
- Araştırma ve problem çözmeye uygun.
- Öğretmen-öğrenci arasında etkileşim sağlar.
- Öğrencilerin aktif olmasını sağlar

Sınırlılıkları

- Öğretmenin soru sormada uzman olması gerekir.
- Ders boyunca kullanıldığında sıkılma ve bunalmaya sebep olur.
- Soruya cevap verilmediğinde özgüvende azalma olabilir.
- Derste devamlı kullanılması zaman kaybına neden olabilir.
- Sorular öğrencileri ezberlemeye sevk edebilir

2. Soru cevap

Kullanımında dikkat edilecek hususlar

- Ezberlemeye değil düşündürmeye yönelik olmalı
- Yaş ve algı düzeyine uygun olmalı.
- Açık, net ve anlaşılır olmalı.
- Rastgele değil belli bir amaca yönelik olmalı.
- Basitten zora, yakından uzağa
- Cevabı evet hayır olacak sorular sorulmamalı
- Sorular bütün sınıfa yöneltilmeli.
- Çok fazla soru sorulmamalı
- Aynı soru birkaç kez tekrar edilmemeli
- Sorular dengeli bir şekilde sorulmalı
- Cevaplayan onure edilmelidir.

3. Tartışma

- Bir konu hakkındaki düşüncelerin sınıf ortamında karşılıklı olarak ifade edilmesi olarak tanımlanabilir.
- Mevcut bir probleme çözüm yollarının aranmasıdır.
- Kendini ifade etme, eleştirme, başka görüşlere saygı duyma, düşünme becerilerini geliştirir.
- Öğrenciler öğrendiklerini uygulamaya koyduğu için bilgiler daha kalıcı olur.
- Öğrenci aktif ve merkezde öğretmen rehber ve yönlendirici

3. Tartışma

Üstün Yanları

- Demokrasi kültürünü geliştirir.
- Bilgi ve fikirleri geliştirir.
- Beceri gelişimine katkıda bulunur.
- Planlı programlı çalışmaya sevk eder.
- Kurallara uyma ve liderlik becerilerini geliştirir.
- Öğretmenlerin öğrencilerini daha iyi tanımasına yardımcı olur.

Sınırlılıkları

- Öğrenciler belli hazırbulunuşluk düzeyinde değilse tartışma amacına ulaşmaz.
- Fazla zaman gerektirdiğinde tüm derslerde kullanılması mümkün değildir.
- Sınıfların kalabalık olması durumunda uygulanması mümkün değildir.
- Tartışma amacından sapabilir.
- Uzun süre konuşma dinleyicileri sıkabilir.

3. Tartışma

Kullanımında dikkat edilecek hususlar

- Konu önceden belirlenmeli ve öğrencilere hazırlanmaları için zaman verilmelidir.
- Konu seviyeye uygun olmalıdır.
- Öğrenci sayısı belli bir sayıyı aşmamalıdır.
- Öğretmen tartışmanın konu dışına çıkmasına engel olmalıdır.
- Zaman dikkatli kullanılmalıdır.
- Tartışma kuralları belirlenmeli ve tartışmanın kurallarını dışına çıkmasına izin verilmemelidir.

4. İşbirlikli Öğrenme

- 2-6 kişilik öğrenci gruplarının birbiriyle etkileşimiyle gerçekleşen öğrenmeyi tanımlamaktadır.
- Temel amaç, ortak amaçlar çevresinde birlikte çalışarak öğrenmeyi gerçekleştirmektir.
- Akran öğrenmesini sağlar.
- Gruba aidiyet duygusu geliştirir.
- Yardımlaşma değerini geliştirir.
- Öğrenci aktif öğretmen süreci planlayan, gözetleyen, denetleyen ve değerlendiren konumundadır.

4. İşbirlikli Öğrenme

Üstün Yanları

- Üst düzey düşünme becerilerinin gerçekleşmesine katkı sağlar.
- Ekip çalışması becerisini kazanmasına ve sosyal becerilerinin gelişmesine yardımcı olur.
- Sosyal rol kazanmalarına yardımcı olur.
- Öz saygılarının gelişmesin katkı sağlar.
- Akademik çalışma becerisi kazanırlar.

Sınırlılıkları

- Motivasyon eksikliği olması durumunda etkili uygulanmaz.
- Gruplar heterojen olmadığında öğrenme istenilen düzeyde gerçekleşmez.
- Sınıfın kalabalık olması durumunda grupları kontrol etmek güçleşir.
- Ön bilgi ve hazırbulunluk düzeyin düşük olması yöntemin uygulanmasını zorlaştırır.

5. Örnek Olay

- Öğrencilerin yaşadıkları çevrede karşılaşacakları problemleri sınıf ortamına taşıyarak, problemlerin sebeplerinin, nasıl geliştiğinin ve sonuçlarının irdelenmesi yoluyla çözümler üretilmesi sürecidir.
- Örnek olaylara ilişkin bilgiler ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmalı.
- Yöntem ile ilgili kurallar belirlenerek yönerge oluşturulmalı.
- Öğrenci aktif öğretmen süreci planlayan, takip eden, denetleyen ve değerlendiren konumunda

5. Örnek Olay

Üstün Yanları

- Sorunların çözümleri gerçek hayata katkı sağlar.
- Sorunların hayatları ile ilişkili olması öğrencileri motive eder.
- Kitaplara bağlı olmaması derse katılımı artırmaktadır.
- Öğrencilerin sorunlarını tanıması, analiz etmesi, çözümler bulması becerileri gelişir.
- Akran öğrenmesi gerçekleşerek öğrencilerin birbirine saygı duyar.

Sınırlılıkları

- İyi planlanmadığında sınıf düzeni bozulur.
- Örnek olay seviyeye uygun olmadığında katılım sınırlı olur.
- Tekniğin her konu için kullanılması zor ve uzun zaman alır.
- Öğretmen iyi rehberlik etmezse bazı öğrenciler diğerlerini kısıtlayabilir.
- Sınıf kalabalıksa düzenin sağlanması güçleşir.

6. Gösterip Yapma

- Bir konunun sınıf ortamında bir rehber tarafından en iyi şekilde nasıl yapılabileceğinin gösterilmesi ve öğrencilerin de bunu yaparak öğrenmeleri üzeninde duran bir tekniktir.
- Teknik, bilgilerin beceriye pratiğe dönüştürülmesini amaçlamaktadır.

6. Gösterip Yapma

Üstün Yanları

- Görsel ve işitsel duyulara hitap ettiğinden öğrenme daha kalıcı olur.
- Psikomotor becerilerinin gelişmesinde etkili olur.
- Görsel öğrenme ortamı sunduğu için öğrencilerin derse karşı ilgisi yükselir.

Sınırlılıkları

- Uygulamayı ilk gösteren etkin şekilde hazırlanmazsa teknik başarıyla gerçekleşmez.
- Teknik bazen teknolojik alt yapı gerektirmektedir.
- Öğrencinin hazırbulunuşluğunun eksik olması ve dikkatli olmaması öğrenmeyi sekteye uğratabilir.

7. Beyin Fırtınası

- Bir grup insanın bir problemle ilgili bir araya gelip birbirleriyle tartışmadan fikirlerini paylaştığı öğretim tekniğidir. Problem çözmek için fikir üretme sürecidir.
- Yöntem sınıfça uygulanabileceği gibi sınıfın gruplara ayrılması ile gruplar arasında da yapılabilir
- Öğrenci aktif öğretmen süreci organize eder.

7. Beyin Fırtınası

Üstün Yanları

- Yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağlar.
- Akran öğrenmesini etkin halen getirir.
- Öğrenme ortamını zevkli hale getirdiğinde derse karşı olumlu tutum gelişir.
- Öğrenciler arasında tartışma olmadığından rahat bir öğrenme ortamı oluşur.

Sınırlılıkları

- Her öğrencinin katılımının sağlanmaması durumunda bazı öğrenciler dersten kopabilir.
- Kalabalık sınıflardan kullanılması zor olabilir.
- Öğretmenin konuyu iyi açıklamaması durumunda öğrenciler fikir üretmede zorlanabilir.

8. Drama

- Öğrencilerin kendilerini başkalarının yerine koyarak bir duygu veya düşünceyi beden dilini de kullanarak anlattıkları tekniktir.
- Öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırmak amacıyla olgu, olay yada kavramların oyunlaştırılarak anlatılması öğrencilerin öğrenmelerini ve davranış geliştirmelerini kolaylaştıracaktır.
- Ancak drama, belli bir amaç ve hedefi olması, belli bir grup etkinliğine dayanması, esnek kurallara sahip olması, gelişigüzel ortaya konabilmesi, sonuçtan çok sürece odaklanması gibi özellikleri bakımından oyundan farklıdır.

8. Drama

Üstün Yanları

- Öğrencilerin hayal güçlerini ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirir.
- Öğrencilerin sınıf karşısında ya da topluluk karşısında konuşma yetenekleri gelişir.
- Analiz, sentez gibi yeteneklerin gelişimine katkı sağlar.
- Empatik yeteneklerini geliştirir.
- Derse karşı olumlu tutum geliştirir.
- Problem çözme becerilerini geliştirir.

Sınırlılıkları

- Drama, sunuş aşamasında fazla hazırlık gerektiren bir tekniktir.
- Sunucunun etkin sunum yapmaması sınıfta kargaşaya sebep olabilir.
- Sunum aşamasının etkin olmaması katılımcı olmayan öğrencilerin dersten kopmasına sebep olabilir.

Yararlanılan Kaynaklar

Gündoğan, A. (2020). Hayat bilgisi dersinin dünyadaki ve türkiyedeki tarihsel gelişimi. Ankara: Pegem Akademi

MEB. (2018). Hayat bilgisi öğretim programı. Ankara.

Sağlam, H. İ. (2015). *Hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık

Şimşek, S. (2014). *Sınıf öğretmenleri ve adayları için hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık

Sunuş: http://mezunlarhaber.blogspot.com/2015/06/gelisim-psikolojisipsikolojide-arastrma.html

Buluş: http://ozgeinci13.blogspot.com/2010/12/buluş-yoluyla-öğretim-stratejisi.html

Beyin Temelli Öğrenme: https://www.fikir.gen.tr/merkezi-sinir-sistemi-omurilik-beyin-ve-gorevleri/

Etkin öğrenme: https://gokkusagi.k12.tr/etkin-ogrenme-ve-calisma/

Yaparak yaşayarak: https://www.memleket.com.tr/turmakta-yaparak-yasayarak-ogrenme-modeli-969362h.htm